

Maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut
edistämään lapsen oikeuksia

Maakunnallisia lapsiasiavaltuutettuja tarvitaan edistämään ja seuraamaan lasten oikeuksien toteutumista maakunnissa ja kunnissa

Lastensuojelun Keskusliitto ja
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ovat tehneet 16.3.2017
aloitteen valtioneuvostolle maakunnallisten
lapsiasiavaltuutettujen perustamisesta¹.

Maakunnallisen lapsiasiavaltuutetun tehtävänä olisi edistää
YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista sekä vahvistaa
lasten aseman ja oikeuksien huomioonottamista maakunnan ja
kuntien päätöksenteossa ja toiminnassa.

Maakunnallisten lapsiasiavaltuutettujen työ linkittyisi vahvasti
kansallisen lapsiasiavaltuutetun työhön ja tehtäviin.
Maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut myös tukisivat ja
vahvistaisivat kansallisia strategisia tavoitteita liittyen lasten
oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseen.

Tämä on tiivistelmä aloitteen keskeisistä kohdista.

Lisätietoja:

Esa Iivonen
johtava asiantuntija, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
puh. 050 411 1562, esa.iivonen(at)mll.fi

Kirsi Pollari
erityisasiantuntija, Lastensuojelun Keskusliitto
puh. 050 439 8823, kirsi.pollari(at)lslk.fi

¹ <https://www.lskl.fi/teemat/lapsen-oikeudet/aloite-maakunnalliset-lapsiasiavaltuutetut-edistaisivat-lapsen-oikeuksien-toteutumista-alueellisesti/>

Miksi tarvitaan maakunnallisia lapsiasiavaltuutettuja?

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä Suomessa ollaan tekemässä mittavaa julkisen vallan ja hallinnon tehtävien uudelleenjärjestelyä. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuu siirretään kunnilta maakunnille. Lasten keskeiset kasvu- ja kehitysympäristöt - varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-ajan palvelut - jäävät edelleen kuntien järjestämisvastuulle.

Muutokset vaikuttavat merkittävästi lasten, nuorten ja perheiden palveluihin ja siten lasten oikeuksiin. Suomessa on nyt ja tulevaisuudessa erittäin hajautettu julkinen hallinto, jossa tulevaisuudessa kuntien lisäksi maakunnat vastaavat suurimmasta osasta julkisen vallan toimintaa. Tässä yhteydessä on tarkasteltava, kuinka lasten oikeuksien edistäminen ja turvaaminen toteutuvat muuttuvissa rakenteissa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan sopimuksen velvoitteet on saatettava niin aikuisten kuin lastenkin tietoon. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi vahvistaa yleistä tietoisuutta lapsen oikeuksien sopimuksesta sekä siihen perustuvasta kansallisesta lainsäädännöstä. Niin lasten, vanhempien kuin lasten kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden tulisi ne tuntea.

Suomesta puuttuvat lapsen oikeuksien komitean edellyttämät tehokkaat, lasten tarpeisiin soveltuvat oikeusturvakeinot ja niihin liittyvät neuvontapalvelut. Käytettävissä olevat oikeusturvakeinot ovat puutteellisesti lasten ja lapsiperheiden tiedossa ja saatavilla, ja siksi ne eivät anna tehokasta oikeussuojaa.

Lapset ja nuoret tarvitsevat heitä lähellä olevia neuvontapalveluita, joissa tietoa on saatavilla heille sopivalla ja ymmärrettävällä tavalla. Sote- ja maakuntauudistuksen rakennemuutosten myötä tarve ohjaukselle ja neuvonnalle tulee todennäköisesti runsaasti lisääntymään. Lapset ja vanhemmat tarvitsevat neuvoja paitsi itse palveluista myös oikeuksistaan niissä.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE -ohjelma) tavoitteena vuoteen 2019 mennessä on, että kunnat, maakunnat ja valtion viranomaiset ovat saaneet tietoa ja välineet lapsen oikeuksiin perustuvaan päätöksentekoon ja toimintakulttuurin edistämiseen. LAPE-ohjelman keskeisenä lähtökohtana on lapsen oikeudet ja lapsen etu. Ohjelman tavoitteen toteutumiseksi maakunnallinen lapsiasiavaltuutettu olisi merkittävä toimija.

Maakunnallisen lapsiasiavaltuutetun tehtävät

Antaa ohjausta ja neuvontaa lapsille ja vanhemmille palveluista.

Hyödyntää saatua palautetta palveluiden kehittämisessä ja laadun varmentamisessa.

Kehittää maakuntien ja kuntien päätöksentekoa ja toimintaa lapsia koskevissa asioissa.

Välittää lapsia ja lasten oikeuksia koskevaa tietoa lapsille ja heidän vanhemmilleen, viranomaisille ja lasten kanssa työskenteleville.

Tukee lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönottoa ja osallistuu sen kehittämiseen ja koordinointiin.

Kehittää ja vahvistaa yhteistyötä lasten oikeuksien edistämiseksi maakunnassa ja kunnissa eri toimijoiden välillä.

Pitää yhteyttä lapsiin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päättäjille ja lasten kanssa työskenteleville.

Edistää lapsen oikeuksien toteutumista ja seuraa lasten elinolosuhteita ja hyvinvointia.

Edistää
lapsen oikeuksien ja edun toteutumista
maakunnassa ja kunnissa

Millaiset rakenteet maakunnallisille lapsiasiavaltuutetuille?

Maakuntia on Manner-Suomessa yhteensä 18. Kullakin maakunnalla voisi olla oma lapsiasiavaltuutettu. Toisaalta yhdellä valtuutetulla voisi myös olla tehtäväalueenaan yksi tai useampi maakunta, sillä maakunnat ovat hyvin erikokoisia. Maakunnallisen lapsiasiavaltuutetun tukena voisi toimia maakunnallinen lapsiasianeuvottelukunta.

Maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut voisivat **sijoittua osaksi maakuntien hallintorakennetta**. Kullakin maakunnalla olisi lapsiasiavaltuutettu. Maakunta voisi myös perustaa yhdessä toisen tai toisten maakuntien kanssa yhteisen lapsiasiavaltuutetun viran. Maakunnallisella lapsiasiavaltuutetulla olisi toimisto ja tarvittava määrä muita viranhaltijoita. Maakunnallisia lapsiasiavaltuutettuja koskeva sääntely sisällytettäisiin maakuntalakiin tai erilliseen maakunnallisia lapsiasiavaltuutettuja koskevaan lakiin.

Maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut voisivat myös **sijoittua osaksi lapsiasiavaltuutetun toimiston rakennetta oikeusministeriön hallinnonalalle**. Tällöin kussakin maakunnassa olisi lapsiasiavaltuutetun toimiston toimipiste, jossa työskentelisi maakunnallinen lapsiasiavaltuutettu ja tarvittava määrä muita virkamiehiä. Toimipisteitä voisi olla myös vähemmän kuin maakuntien lukumäärä on, jolloin osalla maakunnallisista lapsiasiavaltuutetuista olisi hoidettavanaan useamman kuin yhden maakunnan alue. Maakunnallisia lapsiasiavaltuutettuja koskeva sääntely sisällytettäisiin lapsiasiavaltuutetusta annettuun lakiin.

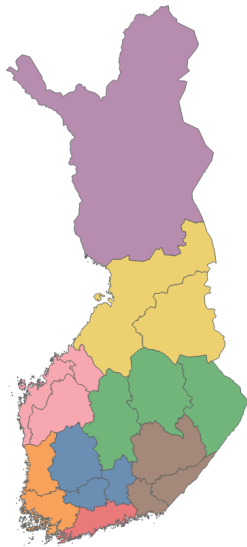
Jos maakunnallisista lapsiasiavaltuutetuista ei säädettäisi lailla, **maakunta voisi myös omalla päätöksellään perustaa yksin tai yhdessä yhden tai useamman maakunnan kanssa maakunnallisen lapsiasiavaltuutetun tehtävän**. Maakunnallisen lapsiasiavaltuutetun **lakiperustana olisivat tällöin mm. säännökset**, jotka koskevat maakunnan velvollisuutta edistää (lasten ja nuorten) hyvinvointia ja terveyttä sekä ennakkoon arvioida ja ottaa huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen (sote-järjestämislakiehdotuksen 8 §), maakunnan velvollisuus seurata alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut (sote-järjestämislakiehdotuksen 31 §) sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen maakunnassa lasten ja nuorten osalta (maakuntalakiluonnoksessa erityisesti 23, 26 ja 28 §).

Miten toteutettaisiin?

Esitämme kaksi hallinnollista ja alueellista toteutustapaa:

Hallinnollisesti maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut sijoittuisivat maakuntien hallinnon yhteyteen tai lapsiasiavaltuutetun yhteydessä osana oikeusministeriön hallinnonalaan. Alueellisesti ehdotamme 8 tai 6 toimipistettä.

Vaihtoehto 1

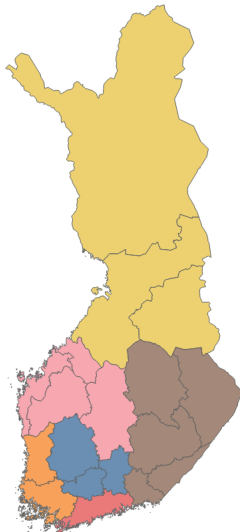

Toimipisteiden aluejako	Lapsiväestö	Henkilöstö
Uusimaa	327 000	1 valtuutettu + 3 muuta viranhaltijaa
Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Pirkanmaa	169 000	1 + 2
Varsinais-Suomi ja Satakunta	128 000	1 + 2
Keski-Suomi, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala	128 000	1 + 2
Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu	111 000	1 + 2
Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa	93 000	1 + 2
Kymenlaakso, Etelä-Karjala ja Etelä-Savo	77 000	1 + 2
Lappi	33 000	1 + 2

Kokonaisvuosikustannus

2 100 000 €

Vaihtoehto 2

Toimipisteiden aluejako	Lapsiväestö	Henkilöstö
Uusimaa	327 000	1 valtuutettu + 3 muuta viranhaltijaa
Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Pirkanmaa	169 000	1 + 2
Varsinais-Suomi ja Satakunta	128 000	1 + 2
Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi	145 000	1 + 2
Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa ja Keski-Suomi	147 000	1 + 2
Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala	151 000	1 + 2

Kokonaisvuosikustannus

1 400 000 €